“Mueller Raporu”: Trump azledilmekten kurtuldu mu; raporun iç ve dış politik sonuçları

Şanlı Bahadır Koç

Özel savcı Robert Mueller Trump ekibi ile Rusya arasında 2016 seçimleri ile ilgili “gizli dolap” (collusion) olup olmadığına dair 22 aydır yürüttüğü soruşturmayı tamamladı. Rapor kamuoyuna açıklanmadığı için şimdilik sadece Adalet Bakanı’nın yazdığı 4 sayfalık özet üzerinden içeriği hakkında fikir sahibiyiz. Buna göre Muueller, **1)** “gizli dolap” saptamadı, **2)** bu süreçte Trump’ın “adaletin tecellisini engelleme” suçu işleyip işlemediği üzerine kesin yargıda bulunmaktan kaçındı. **3)** Bilindiği gibi soruşturma süresince Rus devletinin seçimleri etkileme amacıyla yaptığı birçok faaliyet tespit edildi ve çok sayıda Rus devlet görevlisi gıyaplarında ceza aldılar**. 4)** Trump’ın kampanya ve özel ekibinden çok sayıda kişi de soruşturmaya yalan söylemek dahil çeşitli suçlardan ceza aldılar. **5)** Bunların haricinde Mueller yetki alanı dışında olduğuna hükmettiği bazı davaları New York Güney bölgesi gibi yerel savcılıklara havale etti.

Raporun özetini “kendine göre” açıklayan Adalet Bakanı Barr zamanında soruşturmaya karşı olduğunu bu yönde yazdığı hizmet içi bir memo ile kayda geçirmiş bir isim. Hatta Bakanlık koltuğunu da bu sayede Trump’ın gözüne girerek “kaptığı” bile söylenebilir. Yani aslında Barr bu denli kapsamlı, önemli ve Mueller gibi hemen herkesin kariyerine kefil olduğu biri tarafından yazılmış hassas bir raporu özetlemek için çok tarafsız bir isim sayılmaz. Adalet Bakanı raporun özellikle “adaleti engelleme” ilgili kısmını çok dürüst ve sağlıklı yansıtmamış olabilir.

Şimdi önümüzdeki haftalar ve belki aylarda Kongre’de Demokratlar raporun (elbette istihbarat teknik ve kaynakları gibi hassas kısımları ayıklandıktan sonra) tamamının kendileriyle ve kamuoyuyla paylaşılması için yoğun bir mücadele verecekler. Ama ilk başta görüldüğü kadarıyla sonuç Trump için beklentilerin ötesinde çok önemli bir başarıdır. ABD Başkanı önümüzdeki dönemde “Rusya ile iş tutma” (“collusion”) iddiasının Demokratlar, medya, “Washington” ve “kodamanların” kendisinin boynuna haksız yere

geçirmeye çalıştıkları bir "ip" olduğunu sürekli tekrarlayacaktır. Zaten kamuoyu yoklamalarına bakarak rapor daha teslim edilmeden halkın yarısından fazlasının (%53) Trump'a yönelik konuyla ilgili yürütülen kampanyayı onaylamadığını biliyoruz. Bu Trump'ın %40'ların biraz üzerinde seyreden desteğinden 10 küsür puan daha fazla ve raporun özetinin açıklanmasıyla beraber %53'ün daha da artması beklenebilir.

Önümüzdeki dönemde rapor kamuoyuna daha geniş şekilde açıklandığında aslında Mueller'ın Trump'ı **1)** Rusya konusunda suçlamasa bile bu yönde şimdiye kadar bilinenin ötesinde bazı ciddi bulgulara yer verdiği, yani "'burada Rusya ile ortak bir dolap, komplo vardır" kesin denemez ama hiç işaret de yok değil," dediği, **2)** "adaleti engelleme" konusunda ise Barr'ın ifade ettiği gibi Trump'ı aklamadığı, tam tersine, bu yönde bulguları ve tanıklıkları alt alta dizdikten sonra kararı Kongre ve kamuoyuna bıraktığı ortaya çıkarsa bu resim değişebilir mi? Belki, ama o zamana kadar kamuoyunun konuyla ilgili algısı iyice perçinlenmiş ve "atı alan Üsküdar'ı geçmiş" olabilir. Trump ve takımı ilk etapta haklı ve haksız şekilde "ortak dolap yok" imajını zihinlere kazıdılar ve artık bunu değiştirmek oldukça zor olur.

Kaldı ki, Demokratlar ve "bir kısım medyanın" bu meseleyi sürekli gündemin tepesinde tutmaları kendileri açısından da çok akıllıca olmamış olabilir. Trump'la insanların "hayatına değen" meseleler üzerinden mücadele etmek ve bazen de anlaşmak varken belki bütün yumurtaları değil ama çoğunu "Trump-Rusya ilişkisi" sepetine koymak riskliydi. Aslında Trump'a zarar verilebilecek çok konu var: Verdiği birçok sözü tutmadı, tutamadı, tutamayacak. Vergi indirimi daha çok zenginlere yaradı. Bütçe açığı kontrolden çıkmak üzere. Herkese sağlık güvencesi vaat ederken şimdi belki 100 milyona yakın Amerikalı sağlık güvencesi dışında kalma riskiyle karşı karşıya. Ekonomide bir kısmı suni denebilecek şekilde yaratılmış dinamizm ve büyüme yavaşlama sürecine girme eğiliminde. Ayrıca kendisine yönelik "Rusya ile iş tutma" suçlaması Trump'a favori temalarını sürekli kendi tabanına ve belki bir kısım Demokrat'a tekrarlama fırsat verdi: "Bakın medya bana karşı, 'derin devlet' bana karşı, Washington bana karşı, elitler bana karşı, bana karşı cadı avı var ve bunu bana sizin sesiniz olduğum için yapıyorlar" ve s.

Demokratlar'ın Kongre'deki lideri ve aslında çok sayıda Başkan adayı olduğu ve hiçbiri henüz öne çıkmadığı için tüm muhalefetin başı sayılabilecek Nancy Pelosi birkaç hafta önce azil ("impeachment") yönünde ilerleme konusunda isteksiz olduğunu açıklamış, bunun ülkeyi çok gereceğini ve böleceğini söylemişti. Burada daha önce de yazdığımız gibi, azil için Senato'da üçte iki çoğunluk ve bunun için de en az 20 Cumhuriyetçinin kendi partilerinden bir başkanı görevden almak için oy vermeleri gerekiyor. Bu

Trump aleyhine çok kesin kanıt ve tanıklıklar olmadan oldukça zordu. Ayrıca belki Pelosi raporun rengiyle ilgili bir tür "tüyo" aldığı için de böyle bir açıklama yapama gereği duymuş olabilir.

Şimdi Demokratlar'ın bir yandan **1)** anlaşılır ve haklı olarak raporun (bazı redaksiyonlarla) kendisinin açıklanması için bastırır ve **2)** belki Mueller ve Barr gibi isimleri Kongre'de komisyonlarda soruları cevaplamaya çağırırken, öte yandan da, **3)** artık bu meseleye çok fazla takılıp kalmış görüntüsü vermemeye çalışmaları gerekiyor. Ama bu çok kolay olmayabilir. Parti bu soruşturmaya o kadar çok duygusal yatırım yaptı, bu vasıta ile Trump'ı devireceklerine o kadar inandı ki, kendilerine gelmeleri ve bu "yeni duruma" intibak etmeleri biraz zaman alabilir.

Demokrat Parti'de sesi, sayısı ve kendine güveni artan sol kanat ile partinin tecrübeli yöneticileri arasında daha da açığa çıkması mümkün çatışmayı ertelemek için "Trump meselesi" iyi bir araç olmuş olabilir. İç meseleler, bunlara karşı önerilen bazıları oldukça farklı ve radikal çözüm önerileri, 2020'de kimin aday olacağı yarışı yaklaştıkça aradaki çatlaklar giderek daha görünür hale gelebilir. Trump'a kaptırılan seçmenler ve eyaletler nasıl geri alınabilir? Fazla sola kayılırsa bundan ürken orta sınıf seçmen kaçırılabilir mi? Aynı şekilde, İsrail'e karşı daha eleştirel olunmasını isteyenlerin sesi ve etkisi artmaya devam ederse, sadece bazı kritik eyaletlerde oy değil, genel anlamda da çok önemli bir maddi destek kaynağı olan Yahudi donörler tercihlerini kısmen de olsa gözden geçirmek isteyebilirler mi?

Trump'a dönersek, şu anda yaklaşık 800 günlük başkanlığının belki de en keyifli günlerini yaşıyor. "Haklı çıkmanın" bir parça "haklı gururunu" yaşıyor. Aslında elbette "sütten çıkmış ak kaşık değil." Denebilir ki, hiç de böyle olmayabilirdi. Eğer, **1)** görev başındaki bir başkanı hukuki olarak suçlamayı zorlaştıran kanuni değişiklikler yapılmış olmasa, **2)** Mueller gibi objektif olmayı prensip edinmiş bir özel savcı yerine, mesela Clinton'a karşı soruşturmayı yürütmüş Ken Starr gibi taraflı ve militan savcı olsa**, 3)** Kongre'de birkaç ay öncesine kadar iki Meclis'te ve şimdi de azil için kilit olan Senato'da Cumhuriyetçi çoğunluk olmasa**, 4)** ülkenin kutuplaşmış siyasi yapısı ve **5)** Trump'ın kendisine yeterince destek vermeyen Cumhuriyetçi politikacılara karşı onlara ilk seçimde rakip çıkarma "Demokles'in kılıcı" olmasa, **6)** ekonomi yakın zamana kadar oldukça iyi gitmese, aynı kanıtlar ve verilerle Trump için oldukça farklı sonuçlar da yaşanabilirdi.

Aslında bu listeye belki hepsinden de önemli olarak şu eklenebilir: **7)** Genel anlamda Amerikan halkı

Nixon ve Clinton tecrübelerinden sonra baştaki Başkanı azletme seçeneğine çok sıcak bakmıyor. Çok emin olamasak da bu atmosferin "sonuca" etkisi olduğunu tahmin ediyoruz. Biraz zorlarsak listeye şunlar da konabilir: **8)** Trump'ın, "beni azletmeye kalkarsanız kan akar" mealli tehditleri, **9)** raporu ilk "açıklama" ve bu yolla onunla ilgili algıları şekillendirme şansının Trump ve ekibinde olması, **10)** ana akım Amerikan medyasının örneğin 1970'lerdeki Watergate dönemindenki "altın günlerinden" farklı olarak partizan görülmesi, **11)** Trump'ın başta Fox Haber, twitter, facebook ve haber siteleri olmak üzere kendine ait bir medya ekolojisine sahip olması ve bu yolla ana akım medyadaki ifşaatlerin etkisini nötralize etmesi. (örneğin, 1970'lerde herkes birbirine oldukça yakın üç TV kanalından haberleri takip ediyordu. Bugün sadece MSNBC seyreden ile sadece Fox Haber seyreden farklı "evrenlerde" yaşayan kitleler var.)

Aslında Trump tamamen "kurtulmuş" sayılmaz. Ama tabii bu noktadan sonra rüzgarı ve ibreyi tekrar azil yönüne çevirmek çok kolay olmaz. Yeni ortaya çıkacak kanıtlar, tanıklıklar, itiraflar, Kongre'deki sorgulamalar ve yerel mahkemelerdeki davalarla beraber "azil" bir parça canlı tutulmaya çalışılabilir ama şu an görünen fotoğraf "o fırsatın" kaçtığı şeklinde. Kaldı ki, "azil talebine" bu kadar odaklanmanın Demokratlar için ciddi fırsat maliyeti oldu. Başka "peynir ekmek" meselelerini konuşmayı ertelemiş oluyorsunuz. "Adamı mağdur durumuna" sokuyorsunuz. Trump'ın "elitlere karşıyım" söylemine su taşımış oluyorsunuz. Trump seçmeni bu süreçte "Başkanının ardında kaya gibi durdu" ve onun aleyhindeki iddiaları neredeyse hiç ciddiye almadı. Bunun nedeni, **1)** medyaya ve dolayısıyla iddialarına inanmaması mı, yoksa, **2)** "söylenenler doğruysa bile o bizim adamımız, yedirmeyiz" şeklinde özetlenebilecek tutum mu, çok açık değil. Trump'a oy veren beyaz Amerikalıların (ki, verenlerin çok büyük kısmı bunlar) Trump'ı "ellerinden kaçıp gittiğine inandıkları" ülkelerinin kaderine sahip olmaya devam etmek için bir tür "son şans" olarak görüyor olmaları bu durumda etkili olmalı.

Trump karşıtı ABD elitleri Trump'ın geçmişi, kişiliği, etrafındaki hiç de tekin olmayan kişiler, Trump'ın Rusya ve Putin ile ilgili demeç, uygulama ve vücut diline bakarak "burada avlanırlarsa kesin balık tutacaklarına" kendilerini çok inandırdılar. Ayrıca Rusya ile seçim sonucunu etkilemek için "ortak dolap" yoksa bile, kontrolsüz, kendini beğenmiş, yol yordam bilmeyen Trump mutlaka onlara "adaleti engelleme" suçlaması yapabilecekleri fırsatlar sunacaktı. Bu sonuncuyu, yani "Trump'a tam saha baskı yaparsak kesin top kaybı yapar" düşüncesini kendilerine bile tam itiraf etmemiş olabilirler. Ama "çengeli bir yerde takarsak gerisi çorap söküğü gibi gelir" beklentisi kolektif psikolojilerinin bilinçaltında önemli bir yer

tutmuş gibi görünüyor. Trump'ı sadece sandıkta yenmek onlara sanki yetmedi. Bildikleri, inandıkları her şeyin adeta anti-tezi gibi görünen Trump'ı adeta rezil etmek ve onu (metaforik olarak elbette) Beyaz Saray'dan "elleri kelepçeyle" çıkarmayı arzuladılar. Bu, muhtemelen, sadece Trump'ı değil, ileride onun yaptığını denemek isteyeceklere karşı da bir tür caydırıcılık sağlayacaktı: "Bakın işte biz adamı böyle yaparız, o yüzden hiç denemeyin."

Bu elitler soruşturmadan neredeyse hiç karşı "sonuç" çıkabileceğini düşünmediler. "Ortak dolap çevirme" ("collusion") gibi objektif olarak kanıtlanması oldukça zor bir hedefe kilitlenerek hata yaptılar. Amerikan halkının da artık "basit bir adaleti engelleme suçu" ile Başkanlarını görevden almak istemediklerini anlayamadılar. Trump elbette normal bir başkan değil ama ona yine de normal bir başkan gibi davranmayı, öyle görünmeyi başarabilmeler gerekiyordu. "Daha baştan onu devirmeyi kafaya koymuş" görüntüleri Trump'ın işine yaradı. Yukarıda dediğimiz gibi, Watergate dönemindeki normlar farklıydı. Ama o dönemle ilgili bir fark da Nixon'a karşı kanıtlar adım adım birikti ve kritik seviyeye ulaştı. Burada ise sanki özellikle medya eldeki kanıtlardan "sonuca" gitmeye çalışıyor değil, daha başlarda ortaya çıkan ve Trump'la ilgili bazıları oldukça garip iddiaları içeren "Steele dosyası"ndan geriye, adeta "tümden gelim" bir kolektif yolla ilerler bir görüntü verdi.

Trump'a yönelik partisinden büyük çaplı bir isyan ufukta görünmüyor. Trump partisine önemli ölçüde hakim gibi görünüyor. Ama bu elbette mutlak ve "su geçirmez" de değil. Özellikle **1)** ekonomideki kötüleşme ciddi ve kalıcı bir hal alırsa, **2)** Mueller raporunun aslında "özetlenenden" çok daha "kötü" olduğu ortaya çıkarsa, **3)** Demokratlar güçlü bir adayın etrafında işi çok uzatmadan ve bölünmeden bir olmayı başarabilirlerse, **4)** Trump'a destek % 40'ların epey altına demir atarsa, o zaman belki Cumhuriyetçiler 2020 seçimlerine Trump dışında biriyle girmek isteyebilir ve bu yönde adım atmaya cesaret edebilirler. Bu şu an için çok yüksek ihtimal değil. Ama normal olmaktan çok uzak bir insan ve Başkan olan Trump ile beraber belki ABD siyaseti de belli bir çerçevede öngörülebilir şekilde ilerleyen bir gemi olmaktan çıkmış ve fırtınalara, ani savrulmalara, sürprizlere açık hale gelmiş olabilir. Ve belki de ülkenin siyasetini bu hale getiren aslında Trump değil "yer altında sessizce fokurdayan magma"dır ve Trump bir nedenden çok işarettir.

Dış politikayakısaca olsa da değinmek gerekirse, Trump'ın "tepesindeki inatçı bulutun dağılır" gibi olmasıyla artık yabancı devletler 2 yıla daha yakın onunla iş yapmak zorunda olduklarını düşüneceklerdir.

Bu, bir yandan çoğu için çok hoş bir gelişme değil ama bir yandan da bir parça önlerini görme imkanı verdiği için belki biraz rahatlatıcı. Gerçi şimdi bile bir önceki paragraftaki ihtimalleri hatırlamak gerekir elbette. Trump'ı "biraz tanıyorsak" şimdi zaten "hep zirvelerde gezinen" güveninin iyice kontrolden çıkmasını bekleyebiliriz. **Bilmediği konularda bile içgüdülerine çok güvenen Trump giderek daha da aklına geleni yapma eğilimine girebilir.** "Bana Mueller zincir vuramadı" diyerek bir dizi riskli şeye girişebilir. Gerçi küçük ama önemli bir not, Trump "eğer kurtulduysa" bunda kendi içgüdüsünü dinlemeyip avukatlarının "Mueller ile yüzyüze görüşme!" uyarısını kabul etmesi çok önemli oldu. Eğer kendi bildiğine gitseydi ve yazılı sorulara yazılı cevap vermek yerine yeminli olarak canlı ifade verseydi muhtemelen Mueller'in diğer kaynaklardan doğruluğunu kanıtladığı gerçeklerin tersine "yalan yanlış" şeyler söyleyecek ve adaleti yanıltmaktan Başkanlığı kaybedebilecekti.

Dış politikada Trump **İsrail** için yaptıkları ve Demokrat Parti'deki İsrail ile ilgili yükselen havaya bakarak Yahudi kartına oynamak isteyebilir ve zaten İsrail yanlısı olması beklenen barış planında ibreyi iyice bu ülke yönüne çevirebilir. Ama Trump'ın Yahudi karşıtı beyaz milliyetçilere yönelik tavrı nedeniyle buradan "çok ekmek yemesi" şaşırtıcı olur.

Rusyakonusunda Trump artık "komplekssizce" bu ülke ile ilişkileri geliştirme hakkı ve şansı olduğunu düşünebilir ama başta Demokratlar ve belki bir kısım Cumhuriyetçiler'in Kongre'de bunun yolunu kesmek isteyeceklerini söyleyebiliriz. Özellikle Demokratlar Rusya'ya karşı artık ilave derecede bilenmiş olabilirler ve Putin'e "evet istediğin adamı ABD Başkanı seçtirmeyi başardın ama seni bundan pişman ettireceğiz" diyeceklerdir. Sadece Trump dönemi de değil sonrasında iktidara geldiklerinde de Rusya'ya bir süre daha kinleri muhtemelen dinmeyecektir.

Çin konusunda burada yazdığımız 2019 yılı tahmininde dediğimiz gibi iki tarafın da anlaşmaya ihtiyacı ve isteği olduğunu ve kesin olmasa da ticari konuda anlaşma sağlanabileceği yönündeki tahminimizi revize etmeyi gerektirecek bir etki olmayacaktır Mueller raporunun. Ama elbette başarı kesin de değil. Trump ülkede ticaret savaşı enstrümanını meşrulaştırdı, Çin'in bir tehlike olduğunu artık hemen herkes kabul ediyor. Çin'i korkutmak ve kıvama getirmek için çıtayı da genel müzakere stratejisiyle o kadar yükseğe çıkardı ki, kendi istese ve ekonomideki yavaşlama ile beraber ihtiyacı artsa bile taleplerini kabul edilebilir bir seviyeye çekerek uzlaşması bir parça zorlaşmış olabilir. Ekibinde de ondan da şahin olanlar sorun çıkarabilir. Ama Trump artan güveniyle bunu da aşacaktır. **İran i**le de anlaşabilir mi? Bu biraz daha zor

ama imkansız değil. Bu konuda ayrı bir yazı yazacağımız için burada keselim.